

AGENTURA OCHRANY PŘÍRODY
A KRAJINY ČESKÉ REPUBLIKY

Terestrické biotopy obojživelníků

- ochrana a péče

Jaromír Maštera

Havlíčkův Brod, leden 2012

Ochrana obojživelníků =

Ochrana a péče o biotopy rozmnožování

= *vodní biotopy*

- **rybníky**
- **tůně**
- **kaluže**
- **umělé nádrže, přehrady**
- **vodní toky**
- **jezera**

- pro některé druhy jsou biotopy rozmnožování i místa jejich výskytu po celý rok – víceméně nemají terestrický biotop (např. skokan skřehotavý, skokan zelený)

- některé druhy zůstávají v rozmnožovací nádrži většinu roku (např. čolci, skokan krátkonohý)

- metamorfovaní jedinci některých druhů zůstávají po určitý čas v rozmnožovací nádrži

+

Ochrana a péče o biotopy mimo rozmnožování

vodní biotopy (všechny typy, shodné s místem rozmnožování ale často i jiné)

terestrické biotopy:

- **louky a luční lada** (hlavně podmáčené)
- **lesy** (hlavně listnaté a smíšené, vlhké)
- **přechody louka-les** (sady, zahrady, křoviny, remízky,...)
- **rašeliniště, slatiny**
- **pole**
- **těžební prostory a výsyvky**
- **vojenské prostory**
- **lidská sídla** (intravilány obcí, zemědělské areály, ...)
- **tůně a jiná vodní tělesa v pokročilém stádiu sukcese** (zazemněné, zanikající)
- **koryta vodních toků**
- **jiné terestrické biotopy**
 - velmi důležitou a opomíjenou součástí terestrických biotopů jsou **zimoviště** ! (některé druhy zimují ve vodě)

K ochraně a péči o terestrické biotopy:

- na všech lokalitách výskytu obojživelníků je nutné vždy zajistit ochranu a vhodnou **péči o jejich vodní i terestrické biotopy** (nestačí si vybrat jen jedno)
- doposud se tento komplexní přístup ochrany obojživelníků moc neaplikoval, výsledkem může být úbytek až vymizení obojživelníků v lokálním měřítku
- péče o terestrické biotopy často neprobíhá vůbec, nebo probíhá ne zcela vhodně (na obojživelníky se nebere ohled)
- ne všechny typy terestrických biotopů potřebují soustavnou péči (např. některé lesy, staré křoviny apod.)
- základy ochrany obojživelníků a jejich terestrických biotopů:
 1. **široká nabídka různých biotopů**
 2. **mozaikovitost pravidelné péče**
 3. **„stav mírného nepořádku“**

široká nabídka různých biotopů

mozaikovitost pravidelné péče

„stav mírného nepořádku“

Louky a luční lada – kosení a pastva

- louky a luční lada jsou využívány řadou druhů obojživelníků v různých věkových stádiích

NE !

- na lokalitě celé plochy luk pořád stejně kosené
- kosení moc časté (3 a vícrát za rok) a celé plochy najednou
- všechnu hmotu z kosení z lokality vždy odvézt nebo spálit
- upřednostňování kosení před pastvou

Optimální období kosení pro obojživelníky:

- obtížné stanovit, na mokřích loukách u vody je „pořád něco“, obojživelníci často před hlukem sekačky neutíkají, ale zalézají
- asi polovina června, a od října až do konce zimy

ANO !

- louky rozdělené na části a péči na jednotlivých částech vymezené různě
- na každé lokalitě vymezení ploch nekosených, kosených občas a kosených častěji
- kosení méně časté, při kosení větších ploch dělat postupně s časovými odstupy (ne celé naráz!)
- preferovat kosení kosou, jeví se jako nejšetrnější k obojživelníkům
- alespoň část hmoty z kosení ponechávat na lokalitě k seschnutí a zetlení (ideálně do hromad z kácení), ne na botanicky cenných plochách !
- kde to jde, radši pást než kosit, extenzivní pastva je velmi vhodná a šetrná k obojživelníkům

Louky a luční lada - prořezávky

Optimální období kácení pro obojživelníky:

- asi nelze stanovit, lze téměř celoročně

NE !

- všechny dřeviny v co největším rozsahu zachovávat
- zachovávat všechny vzrostlé stromy za každou cenu
- když prořezávat, tak jen maloplošně a velmi opatrně
- všechnu hmotu z kácení zlikvidovat nebo odvézt z lokality

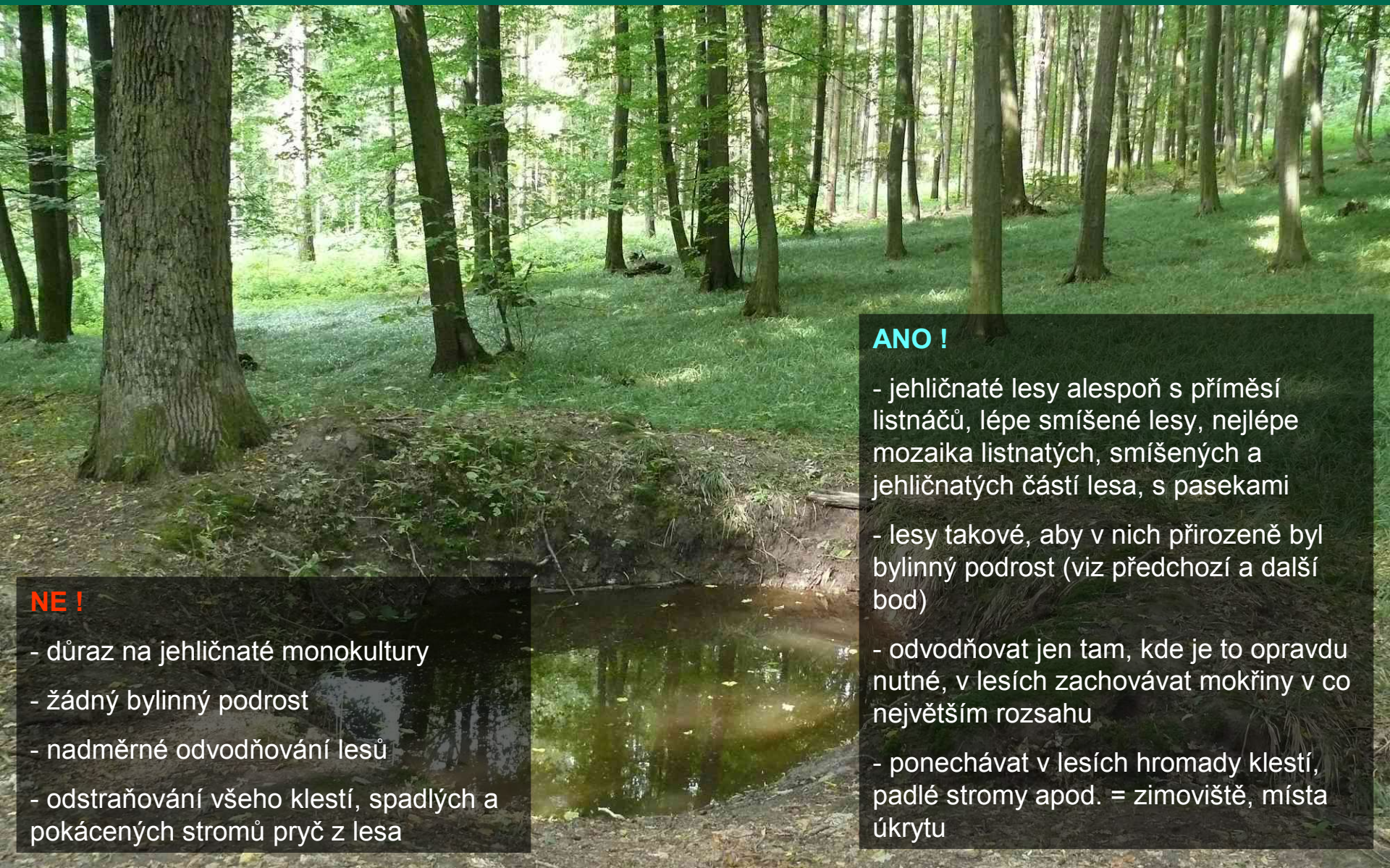
ANO !

- základem je nebát se kácet
- na loukách a lučních ladech vytvořit mozaiku luk a dřevin s převahou luk
- vzrostlé stromy zachovávat jen pokud jsou něčím významné
- prořezávat i větších plochy, samozřejmě s ohledem na živočichy a rostliny
- většina dřevin obráží = z dlouhodobého hlediska kácení nepůsobí trvalou změnu lokality
- hmotu z kácení co nejvíce nechávat na lokalitě! V podobě hromad, klád, pokácených stromů = zimoviště, místa úkrytu

Lesy

- různé typy lesů jsou využívány různými druhy obojživelníků, více jich je v lesích, kde jsou listnáče a bylinný podrost

NE !

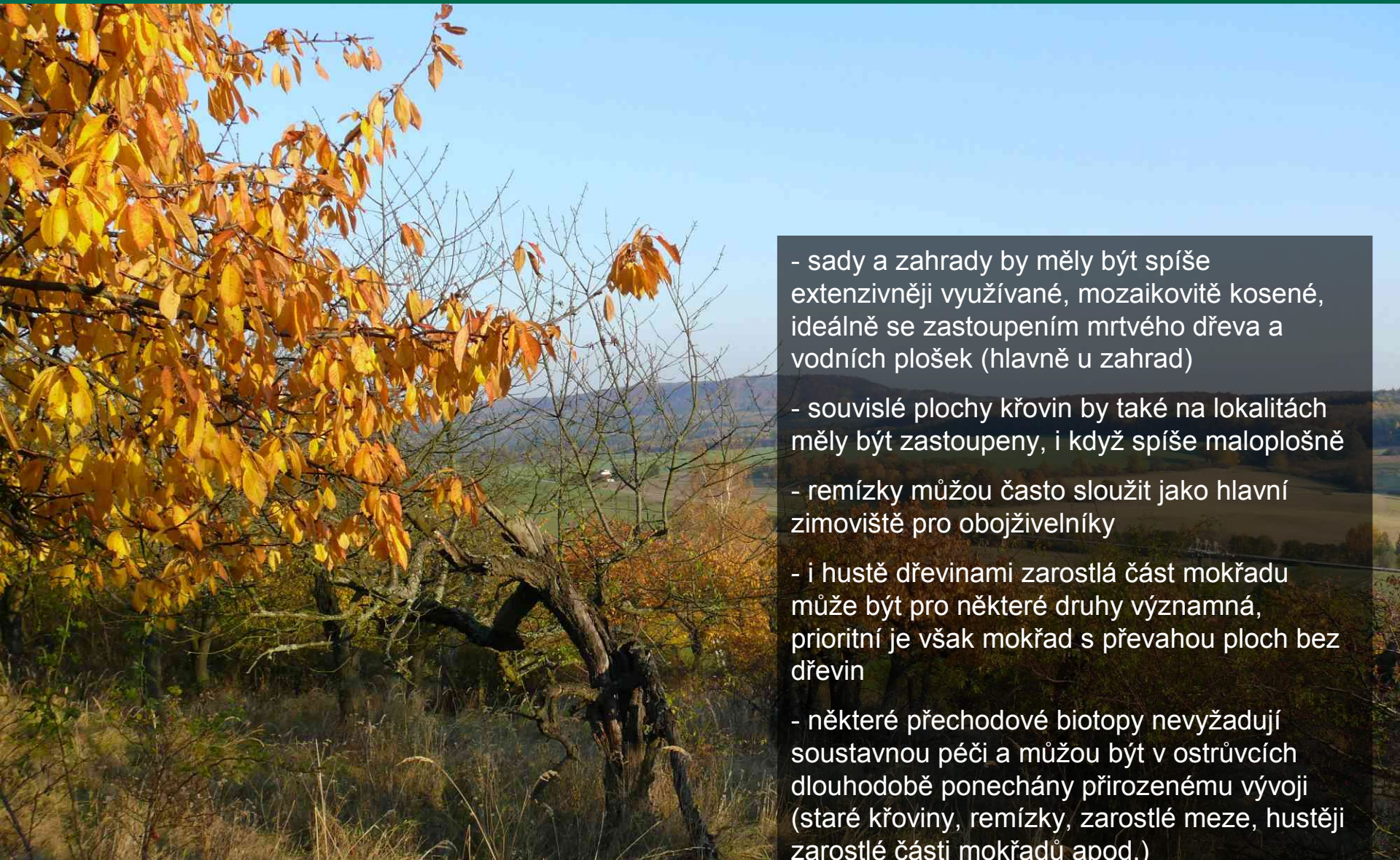
- důraz na jehličnaté monokultury
- žádný bylinný podrost
- nadměrné odvodňování lesů
- odstraňování všeho kletstí, spadlých a pokácených stromů pryč z lesa

ANO !

- jehličnaté lesy alespoň s příměsí listnáčů, lépe smíšené lesy, nejlépe mozaika listnatých, smíšených a jehličnatých částí lesa, s pasekami
- lesy takové, aby v nich přirozeně byl bylinný podrost (viz předchozí a další bod)
- odvodňovat jen tam, kde je to opravdu nutné, v lesích zachovávat mokřiny v co největším rozsahu
- ponechávat v lesích hromady kletstí, padlé stromy apod. = zimoviště, místa úkrytu

Přechody louka-les

- sady, zahrady, křoviny, remízky, meze, hustě dřevinami zarostlé mokřadní louky, ...
- zastoupení těchto biotopů v krajině je důležité

- sady a zahrady by měly být spíše extenzivněji využívány, mozaikovitě kosené, ideálně se zastoupením mrtvého dřeva a vodních plošek (hlavně u zahrad)
- souvislé plochy křovin by také na lokalitách měly být zastoupeny, i když spíše maloplošně
- remízky mohou často sloužit jako hlavní zimoviště pro obojživelníky
- i hustě dřevinami zarostlá část mokřadu může být pro některé druhy významná, prioritní je však mokřad s převahou ploch bez dřevin
- některé přechodové biotopy nevyžadují soustavnou péči a mohou být v ostrůvcích dlouhodobě ponechány přirozenému vývoji (staré křoviny, remízky, zarostlé meze, hustěji zarostlé části mokřadů apod.)

Pole

- i pole jsou terestrické i rozmnožovací biotopy pro obojživelníky (např. všechny ropuchy, blatnice, rosnička)

NE !

- intenzivní hnojení, nadměrné používání chemie
- velké lány stejných plodin (např. všude jen řepka)
- sklizení a orání celých velkých ploch najednou
- neponechání nic ladem

ANO !

- minimum hnojení a chemikálií v blízkosti vodních ploch, toků a mokřadů
- dělení polí na menší plochy, rozmanitost plodin v rámci určitého území (mozaika využití polí)
- podporovat vybrané plodiny v místech výskytu nejohroženějších druhů (např. ropucha krátkonohá – brambory, řepa, kukuřice)
- nesklízet a neorat všechny pole v určité lokalitě naráz, ale v odstupech
- nechat jednou za čas každé pole ladem

Rašeliniště, rašelinné louky, slatiny, slaniska

- v řadě případů se tyto biotopy překrývají s loukami
- často extrémní stanoviště, ale i rašeliniště a slaniska mohou být významné pro obojživelníky
- opět je vhodné zde udržovat mozaiku s převahou bezlesí
- na těchto biotopech je však nutné jakákoli opatření hodně promýšlet
- je nutno vždy vycházet z toho, zda a jaké druhy obojživelníků se v těchto ekologicky cenných biotopech vyskytují a zvážit vhodnost péče

Těžební prostory a výsypky

- pro obojživelníky velmi významné plochy, často jde o soubor různých biotopů
- nejlepší jsou aktivní plochy s postupnou těžbou, plochy krátce po skončení těžby a výsypky těsně po skončení navážení

ANO !

- po ukončení aktivit rekultivovat vždy jen částečně, s ohledem na přítomné biotopy a druhy
- po ukončení těžby resp. navážení provádět pravidelnou péči
- po dobře udělané rekultivaci provádět pravidelnou péči
- tolerovat jízdy terénních vozidel, zejména po ukončení těžby a navážení (je dobré omezit jízdy v době rozmnožování)

NE !

- po ukončení těžby plochy celé zrekultivovat zavezením
- po ukončení těžby ponechat plochy celé sukcesi, bez dalších zásahů
- po dobře udělané rekultivaci ponechat zcela bez zásahů
- zákaz pohybu terénních vozidel

Vojenské výcvikové prostory (VVP) – aktivní i bývalé

- pro obojživelníky velmi významné plochy, často jde o kombinaci různých biotopů s převahou lučních lad
- nejlepší jsou VVP krátce po ukončení vojenské činnosti, bez využívání

NE !

- po skončení vojenské činnosti nechat plochy VVP dlouhodobě sukcesi, bez zásahů
- po skončení vojenské činnosti plochy zrekultivovat (zalesnění, zavezení, jiné využití)
- zákaz pohybu terénních vozidel

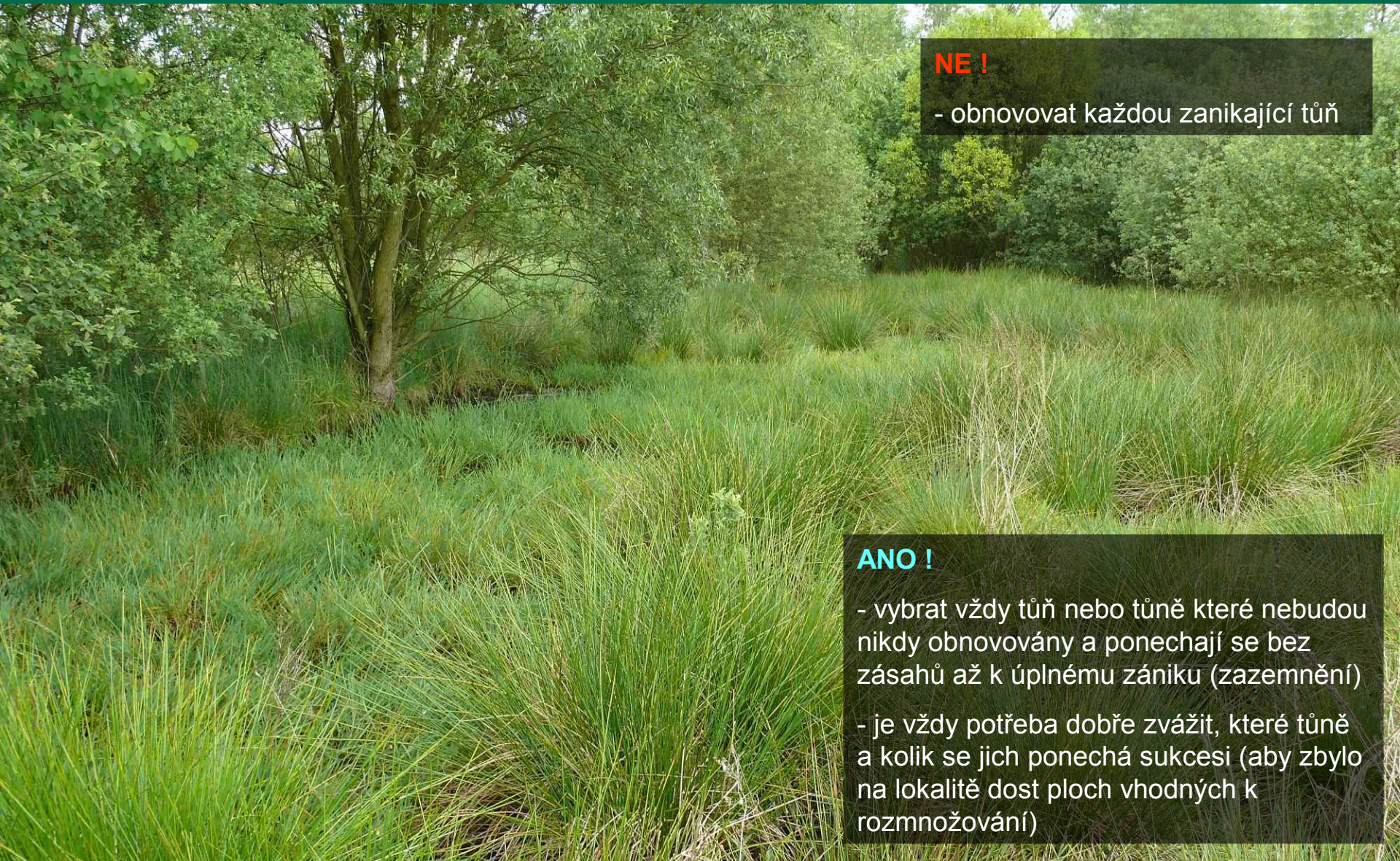
ANO !

- po skončení vojenské činnosti začít nejpozději do 10 let provádět pravidelnou péči
- po skončení vojenské činnosti rekultivovat vždy jen částečně, s ohledem na přítomné biotopy a druhy
- tolerovat jízdy terénních vozidel (často je přímo nutné zajistit jízdy), je dobré omezit jízdy v době rozmnožování

Vodní tělesa v pokročilém stádiu sukcese

- zazemněné a zanikající tůň nejsou sice vhodné k rozmnožování ale slouží jako dobrý terestrický biotop (typicky kuňka obecná aj.)

NE !

- obnovovat každou zanikající tůň

ANO !

- vybrat vždy tůň nebo tůně které nebudou nikdy obnovovány a ponechají se bez zásahů až k úplnému zániku (zazemnění)

- je vždy potřeba dobře zvážit, které tůně a kolik se jich ponechá sukcesí (aby zbylo na lokalitě dost ploch vhodných k rozmnožování)

Koryta vodních toků

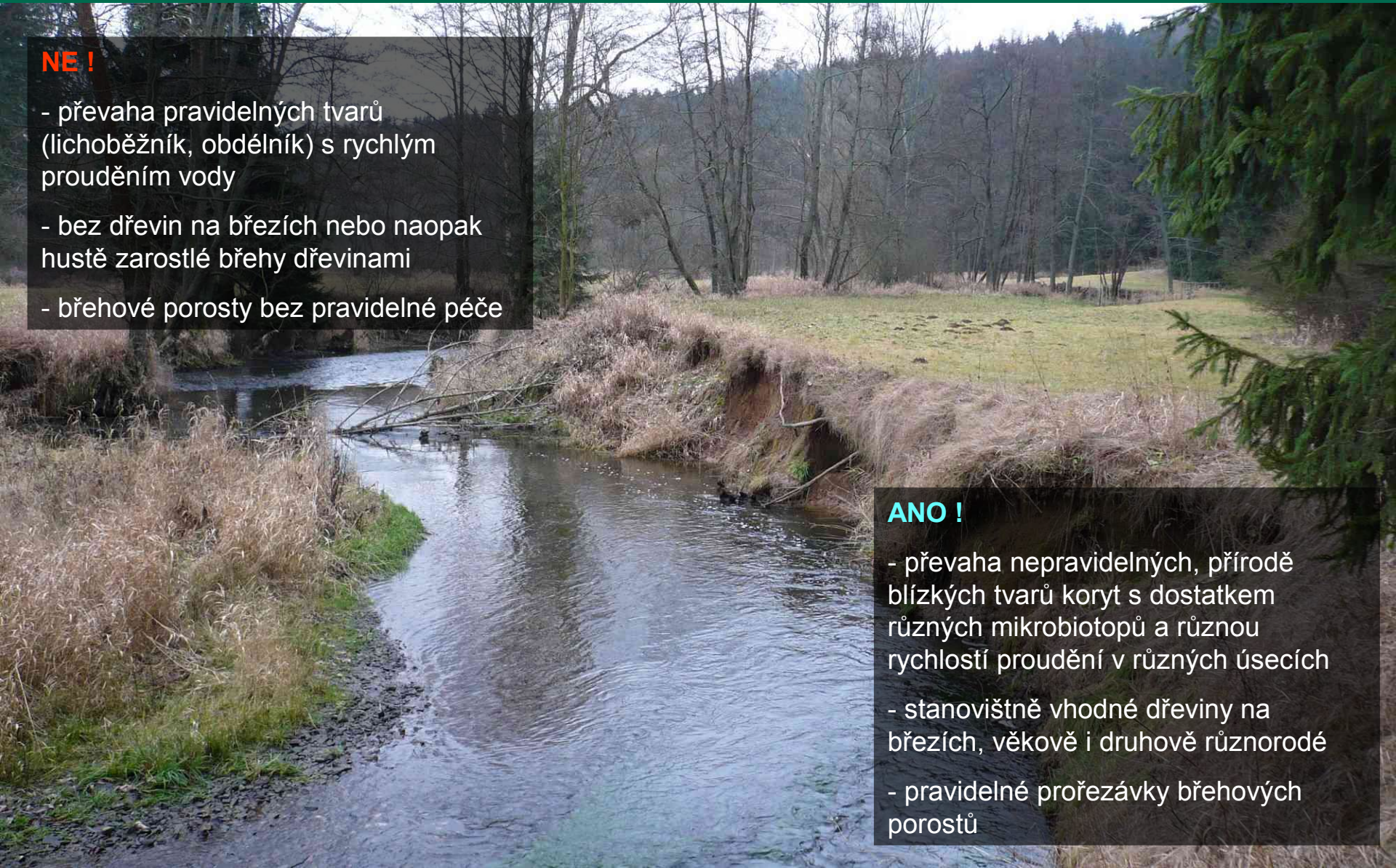
- v přírodě bližších korytech toků častý výskyt obojživelníků (typicky skokan hnědý)

NE !

- převaha pravidelných tvarů (lichoběžník, obdélník) s rychlým prouděním vody
- bez dřevin na březích nebo naopak hustě zarostlé břehy dřevinami
- břehové porosty bez pravidelné péče

ANO !

- převaha nepravidelných, přírodě blízkých tvarů koryt s dostatkem různých mikrobiotopů a různou rychlostí proudění v různých úsecích
- stanovištěně vhodné dřeviny na březích, věkově i druhově různorodé
- pravidelné prořezávky břehových porostů

Lidská sídla

= rozmanité biotopy

- zejména intravilány obcí a zemědělské areály

- řada druhů obojživelníků žije v intravilánech obcí (typicky ropuchy zelená a obecná)
- **zemědělské areály** často velmi významné, zejména když jsou částečně opuštěné a se zaplavovanou silážní jámou
- v obcích bývají různé vodní plochy (např. požární nádrže) vhodné pro obojživelníky i řada různých typů terestrických biotopů: zejména zahrady, parky, travnaté plochy
- vhodná péče dle typu biotopu, obecně zejména méně časté kosení všech travnatých ploch v zahradách a parcích, vytváření míst úkrytů a zimovišť (hromádky klestí, trávy, ponechané kmeny stromů k částečnému zetlení apod.)

Příklad péče o terestrické biotopy obojživelníků (A)

koseno častěji – ne každý rok stejně, např.:

1.rok - 2x koseno

2.rok - 1x koseno

- v různé měsíce, kosení ploch ne najednou apod.

zeleně – koseno častěji (botanicky a myrmekologicky cenné plochy)

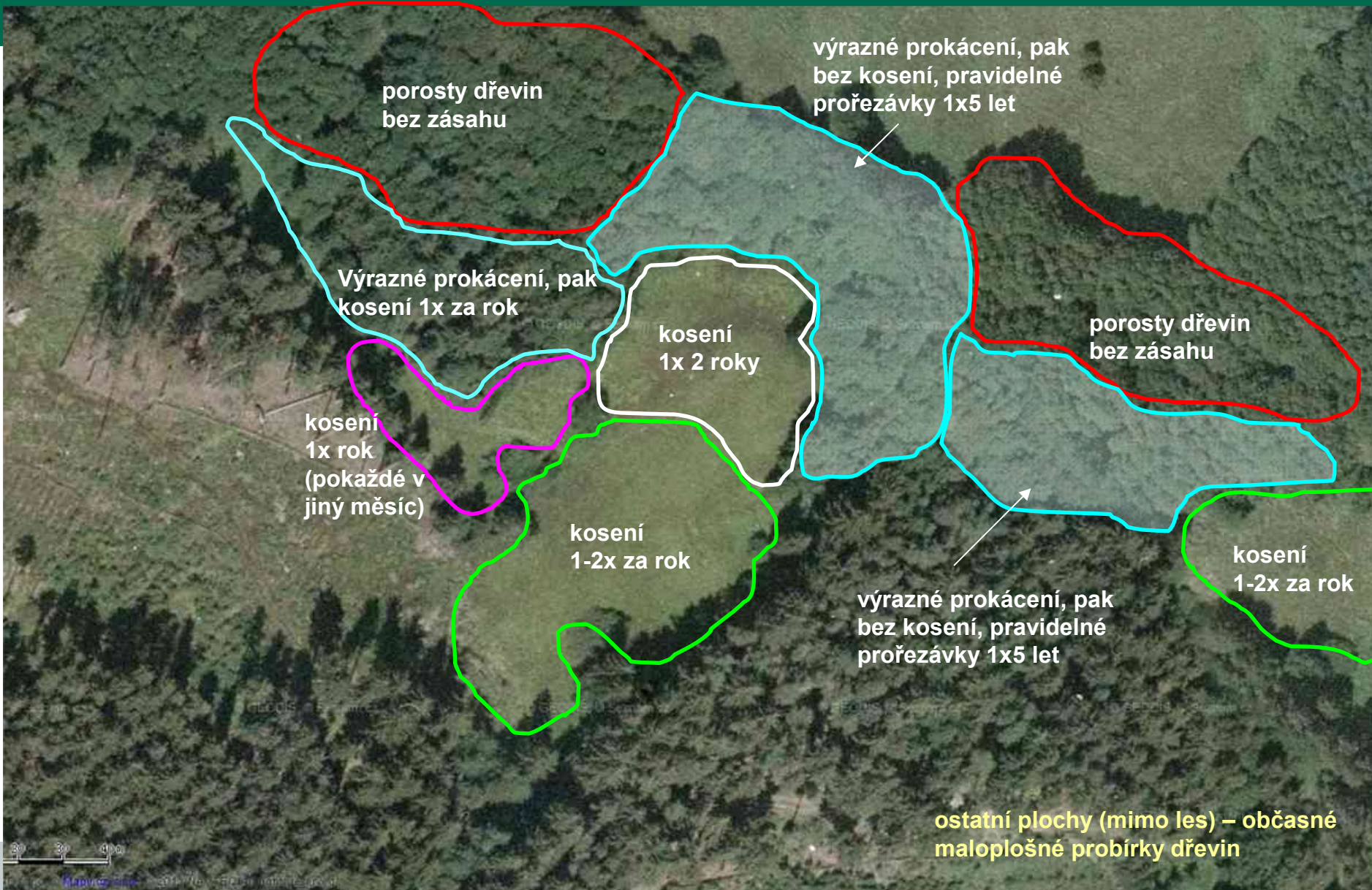
bíle – koseno občas (botanicky méně významné plochy nebo naopak hodně cenné, ale bez expanzních druhů apod.)

modře – nekoseno, jen pravidelné výrazné prořezávky (1x 5 let)

červeně – plochy dřevin bez zásahů (husté staré porosty)

ostatní plochy (mimo les) – občasné maloplošné probírky dřevin

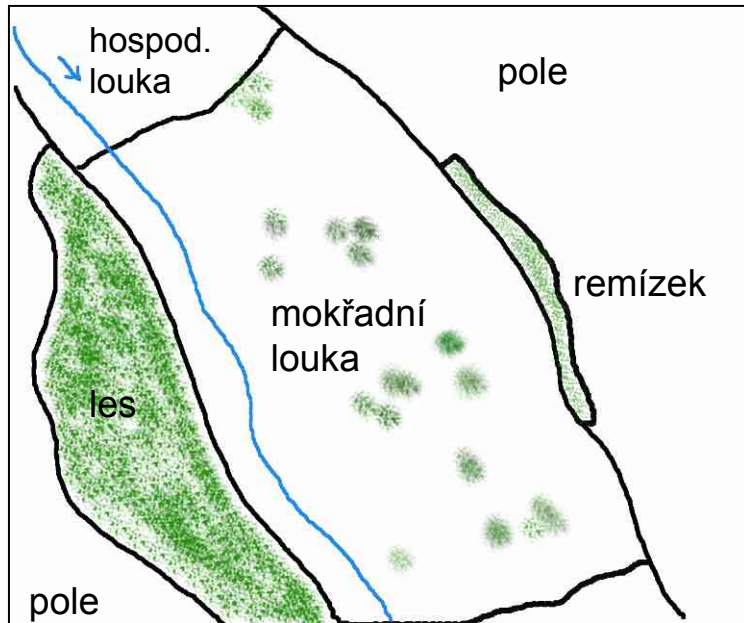
Příklad péče o terestrické biotopy obojživelníků (B)

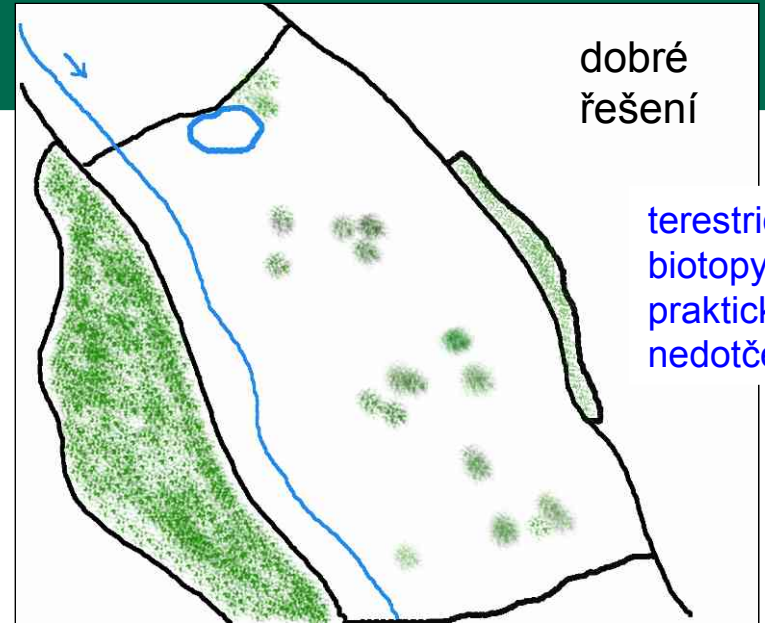
Zásahy do terestrických biotopů oboživelníků

- příklad

Výchozí stav:

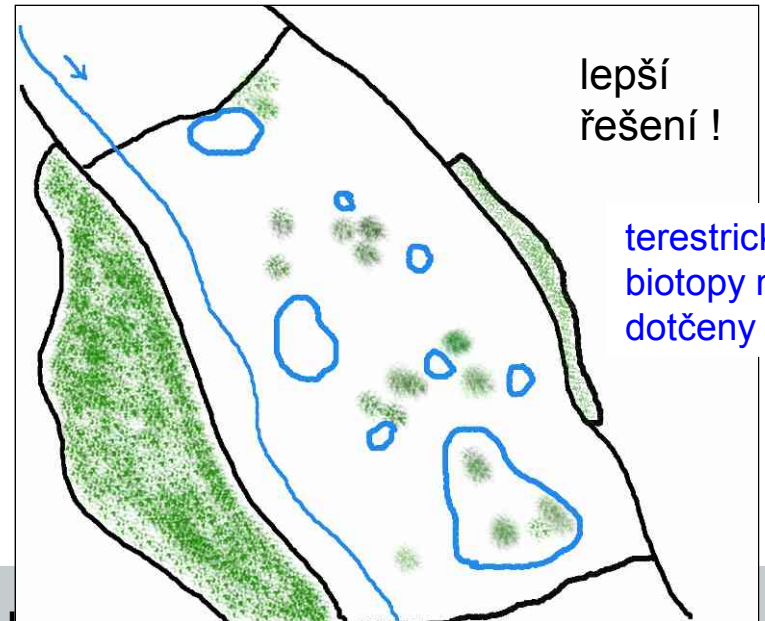

- dlouhodobě nekosená mokřadní louka, zastoupení různých terestrických biotopů, nedaleko je nějaká vodní plocha = zde jsou terestrické biotopy oboživelníků

dobré řešení

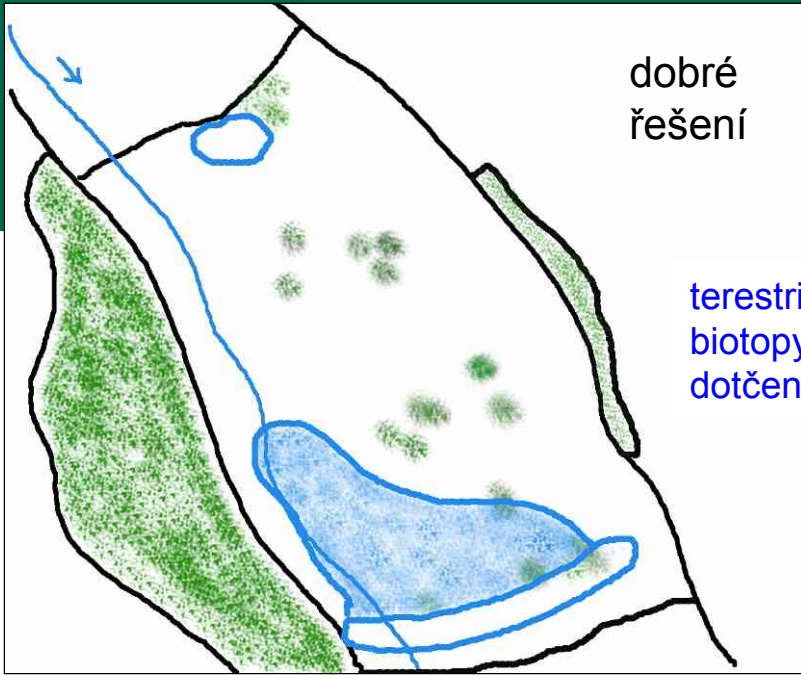
terestrické biotopy prakticky nedotčeny

lepší řešení !

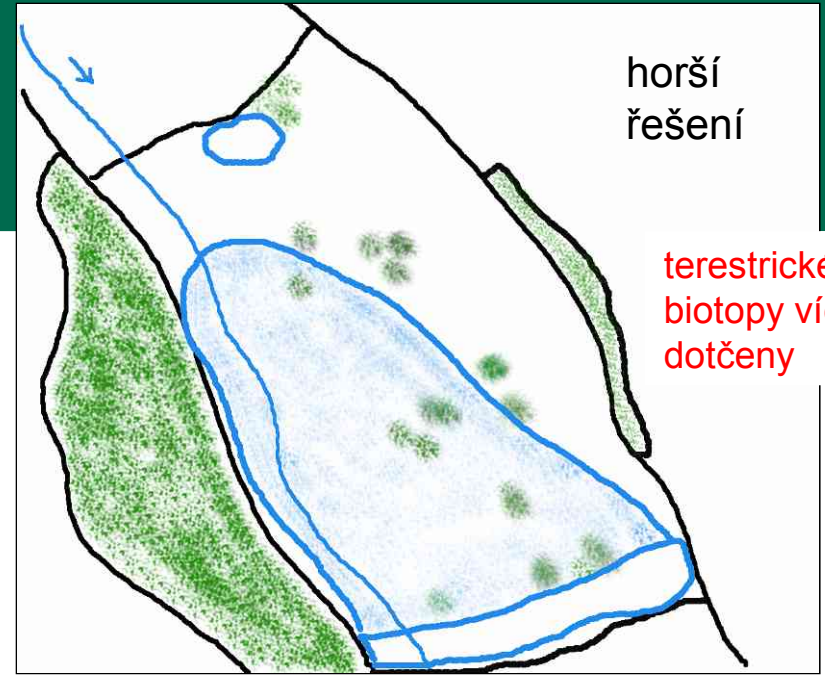
terestrické biotopy málo dotčeny

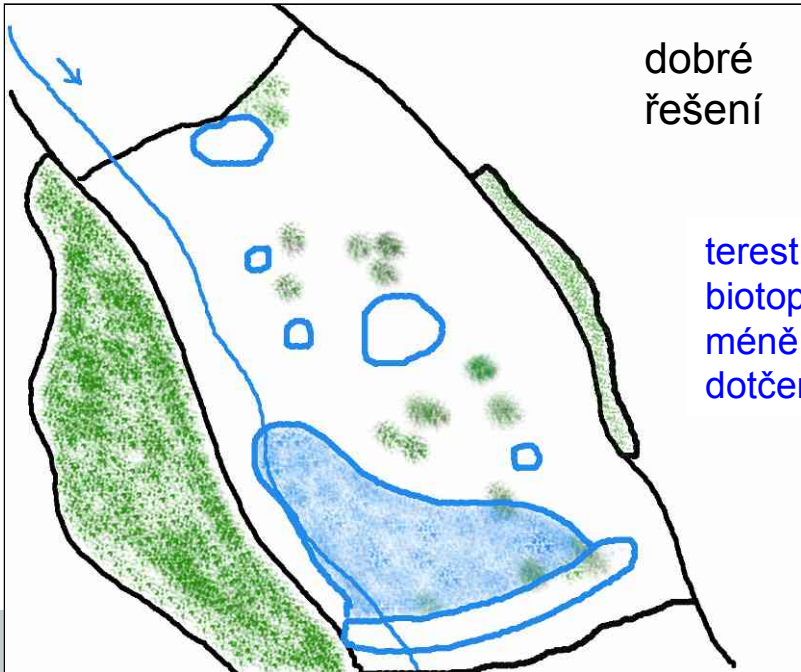
dobré
řešení

terestrické
biotopy málo
dotčeny

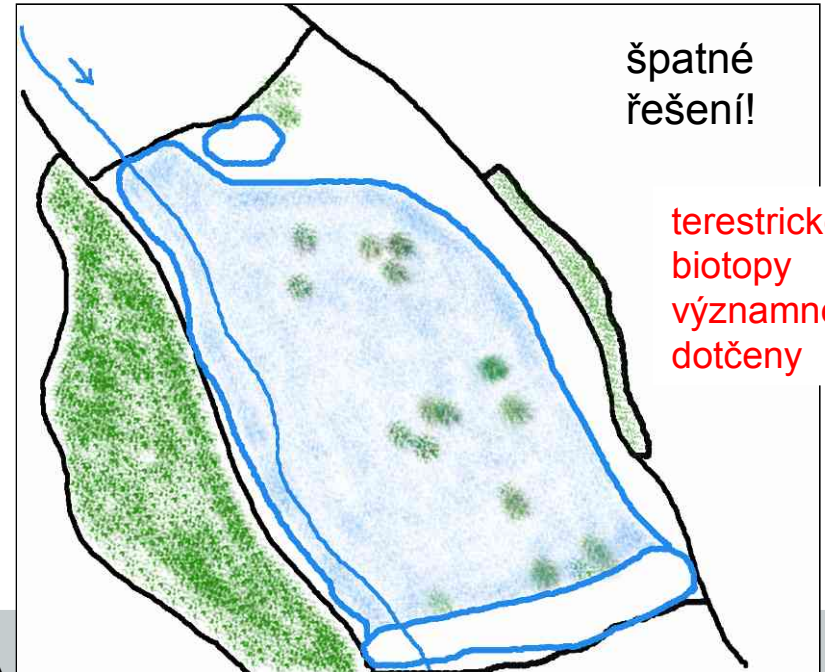
horší
řešení

terestrické
biotopy více
dotčeny

dobré
řešení

terestrické
biotopy
méně
dotčeny

špatné
řešení!

terestrické
biotopy
významně
dotčeny

Zásahy do terestrických biotopů obojživelníků

– stavby rybníků a tůní na mokřadech

- zejména jde o nové stavby na lučních ladech a odstraňování různých deponií zeminy z mokřadů (lučních lad)
- často špatné nebo nevhodné načasování !
- terénní práce probíhají v době zimování a v místě zimování, nebo v době zvýšeného výskytu obojživelníků v terestrických biotopech
- lepší načasování **terénních výkopových prací**:
 - **na podzim** (max. do poloviny října) – pokud je plocha potenciálním zimovištěm (deponie zeminy !!!)
 - **v zimě** – pokud plocha není možným zimovištěm, je ale místem výskytu v období mimo rozmnožování
- vždy záleží na tom, kolik obojživelníků se v terestrických biotopech vyskytuje (může vyskytovat) a zda je pravděpodobné zimování obojživelníků na ploše = podle toho stanovit nevhodnější dobu zásahu
- každá lokalita se musí vždy předem individuálně posoudit, podmínky mohou být pokaždé trochu jiné

